

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՐԴԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԵՊ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆԴՎՋՈՒՄԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ԵՂԱԾ ԵՆ Ա.Մ.Ն.-Ի ՈՒԹ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐ

ՈՒՍԵՆԻՎՈՐՆ, ՏԻՍԻ.— Ներկայացուցչական Տան անդամ Զարգ Փաշայան (Հանր. - Գալիֆ.) ընդդիմեց Գոնկրեթի մէջ սկսած «Ամերիկայի Ընդվճումը» միամետաղ արշաւը, յայտարարելով յայտարարութիւն մը Ա.Մ.Ն.-ի նախագահներու կողմէ կատարուած արտայայտութիւններու, որոնք 1894-էն սկսեալ դատաւարտած են Օսմանեցիներու կողմէ Հայերուն վրայ գործադրուող բարոյքը: Ներկայացուցիչներ Մարն Ռուբին (Հանր. - Ն.Ճ.) եւ Ռալֆ Տորնթըն (Հանր. - Գալիֆ.) Հոկտեմբեր 18-ի նիստին ձայնակցեցան զոմկրտմէն Փաշայանին, սոյն արտայայտութիւններու յայտնաբերման ընթացքին: Յիշեալ փաստարկերը երեւան բերած էին Ամերիկայի Հայկական Համագումարին կողմէ՝ անոր շարունակուող փաստադրոյթին հետազոտութեան ընթացքին:

Ներկայացուցիչ Փաշայան նախագահական այս փաստարկերու յայտնաբերումը յարակցեց ըրէ 192 Բանաձեւին տրուելիք աջակցութեան: «Ամերիկայի մէջ, Հայ ժողովուրդին համար յստած ամենէն ուժեղ ընդվճումի ձայնները ուր նախագահներու ձայներն էին... Սահմանադրութեան համաձայն, երկրի նախագահն է, որ յայտարարութիւններ կրնայ կատարել արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս Գոնկրեթին կը ինդիքս, երբ ժամանակը գալ, բոլոր յիշեալ նախագահներու քաղաքականութեան ընթացքին հիմնով, ամերիկեան այդ շրջանի պատմութիւնը, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի տրեւումը այս հարցին, այդ հիման վրայ վաւերացնելով ըրէ 192 Բանաձեւը:

Փաշայան, որ Ներկայացուցչական Տան միակ մամրիկեալ անդամն է, ներկայացուց փաստարկեր, ըստ որոնց նախագահներ Պեննսիլանիա, Կոննեքտիկուտ, Միչիգըն Մեքսիկոյ, Ռուտըն Ռուզվելթ, Միչիգըն Թաֆթ եւ Ռոբերտ Կ. Հարիսը տեղեկ էին Օսմանեան Թուրքիոյ մէջ կատարուող ջարդերէն եւ մտահոգուած էին հայ ժողովուրդի նախազգրով: Գոնկ. Տորնթըն նկարագրեց հայերու ի նպատակ նախագահ Ռուզվելթի ջանքերը: Գոնկ. Ռուբինման ներկայացուց հատուածներ նախագահ Հըրպըրը Հոլլըրի յուշագրութիւններէն, որոնց մէջ կը նկարագրուի հայկական ողբերգութեան ունեցած ազդեցութիւնը ամերիկացիներու վրայ: «Այս էջերէն կը ցոյցանայ Ամերիկայի ղեկավարութեան բարոյական բարձր նկարագիրը՝ անկեղծութիւնը հանդէպ անմիջական համակրանքին եւ անոնց ատապաւնք բերեցնելու անկեղծ փափաքը» ըսաւ Փաշայան:

Փաստարկերու ներկայացումէն ետք արտայայտուելով, Ամերիկայի Հայկական Համագումարի կառավարական հարցերու վարիչ Լորեն Սլավաքեան ըսաւ. «Այս վճռական փաստերէն ետք, Գոնկրեթը պիտի հասկնայ թէ Հայկական ցեղասպանութիւնը երբեք մնայ մանրիկեան հարց մը: Ինչպէս գոնկ. Նեմաի ձեռնարկի յայտարարութեան 1896-ի եւ 1920 Բանաձեւերը, այս նախագահական փաստարկերը պիտի համոզեն Գոնկրեթը Ամերիկայի եւ Հայաստանի մասնաշաղկապ յարաբերակցութեան, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի պատմութեան այդ ժամանակաշրջանը ոգեկոչելու պատշաճութեան վերաբերմամբ:

Յայտնաբերուած փաստարկերը կը սկսին Պեննսիլանիա Էլեմէնթըրի արտայայտութիւններով: Վերջինս, Ինտիմալիտիս վերադառնալէ ետք, Դեկտեմբեր 14, 1894-ին հետեւեալ տողերը գրի կ'առնէր. «Մեծապէս ընդվճած եմ եւ նոյն ատեն համակրանքի գրգռումներով համակուած՝ կարողով մամլոյ մէջ երեւցած տեղեկագրութիւնները հայերու վրայ գործ դրուած անարար բռնութիւններու

մասին»: Նախագահ Կրոքըր Գիլվելմտ, Գոնկրեթի դիմաց արտասանած իր տարեկան նախնի մէջ 1895 թուին, կը նշէ «Հայաստանի Բրիտանեան երկրում վրայ գործադրուող ջարդերու տեղեկագրութիւնը»: Նախագահ Գիլվելմտ նոյն առիթով քրեական կառավարութեան վարմունքը կ'որակէ «մոլորեալ խոցովութիւն» աւելցնելով թէ, երոպական տէրութեանց պարտականութիւնն է «պահովել կացութիւնը, որպէսզի չկրկնուին այն սարսափելի դէպքերը Թուրքիոյ մէջ, որոնք վերջերս ցնցեցին Բալկաններում աշխարհը»:

Իր 1896-ի տարեկան նախնի մէջ, նախագահ Գիլվելմտ նշած է «Ասիական Թուրքիոյ խռովակիւնը... արտաճած ենք շարունակական եւ յաճախակի այն տեղեկութիւններով, որոնց համաձայն տուներ բռնաբարելու կը բռնուին եւ մարդիկ, կիներ ու երախտներ կը մորթուին, իրենց մարմինները իրենց Բրիտանեան հաւատքին»: Նախագահ Ուիլիամ Մեքսիկոյ, 1898-ի Հայկական տագնապին մասին, այդ դէպքերու ընթացքին վերաբերած ամերիկեան ինչեքորս համար Թուրք Օսմանեան կառավարութեան վճատուց հատուցուած պահանջներու առընչութեամբ կատարած իր մէկ արտայայտութեան ընթացքին:

Նախագահ Թեոտոր Ռուզվելթ, Գոնկրեթին ուղղուած իր 1904-ի տարեկան նախնի մէջ, ի միջի այլոց կը նշէր հետեւեալը. «Մեր պետութիւնը պէտք է մեծապէս փափաքի արտայայտել իր սարսափը... երբ կը վաշտ այնպիսի համակարգուած եւ երկարատեւ դաժմանութիւն եւ կեղեքում, որոնք գոնեք եղած են հայերը եւ որոնք համար ամենք շահեցան Բալկաններում աշխարհի վրդովումը խղճահարութիւնը:

1907-ին, Նախագահ Ռուզվելթ կը գրէր. «... Ես արդարամտութիւնը աւելի վեր դասեցի քան խաղաղութիւնը. ամբողջովին գոհացած պիտի գտայ հայերու համար կազմակերպուած խաղաղութեան մը ղեկավարութիւնը ստանձնելով»: 1918-ին, Ռուզվելթի վրդովումը այնքան մեծ էր, որ Նիւ Իթ Ռիլիֆի հիմնադիր Գիլվելմտ Տանին ուղղուած նամակով մը կ'ըսէր. «... Հայերու ջարդը պատերազմի ամենէն մեծ ողբերգութիւնն էր եւ Թուրքիոյ դէմ այս ողորութեամբ քաջ շտապելով համահաւասար է ներումի...»:

Նախագահ Ուիլիամ Մեքսիկոյ Թաֆթ, 1920-ին գրած իր Թուրքիոյ Ազգերու Լիկայի Ժառնգի գիրքին մէջ կը նշէ թէ՝ «Այս պատերազմին մէջ, իրենց ոչ պատերազմիկ կողմ, ամենէն աւելի տառապողները եղան հրեաները, անշուշտ ի բաց առեալ սերպերը եւ հայերը»:

Նախագահ Ուիլիամ Մեքսիկոյ շտապով էր հայերու Ըարք տես էջ 24

ՆԿԱՐԻԶ ՌՈՒԴՈՒՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՏԻԹՐՈՅԹԻ ՄԷԶ

Առաջին անգամը չէ որ Հայրենի արուեստագետներ կամ մշակութի գործիչներ չըմպտոյտի կ'ելլին զգալի արտասահմանի Հայաստան դադուիները, բերելով իրենց հետ — իրենց տաղանդի ստեղծագործութիւններուն կողքին — շուշը Հայրենիքին եւ ողբիչները՝ Արարատի կենարար շուքին ներքեւ շինարար աշխատանքի լծուած մեր արեւելահայ եղբայրներուն ու քոյրերուն:

Հայաստանի Հողին վրայ Հասակ առած եւ կրքովեղի ծնողներէ սերած Ռուզվելթ ինչպէս որ հանր կը ներկայանար տիկնոջ խաչապահու որպէս լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը Հայ Հանճարի, եւ ամենէն փայլուն աստղերէն, անկասկած, միջազգային չափանիւշով գիտնական արուեստին:

Երուանդ Ագատեան «Բացման խօսք»ի պահուն

Հինգշաբթի երեկոյեան, Հոկտ. 17, 1985, Ռուզվելթի զեղարուեստի նմոշներուն ցուցադրութիւնը Տիկնոջ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ Երուասարգական Կեդրոնին մէջ, Նա-

Ըարք տես էջ 87

Առաջին Անգամ Միացեալ Նահանգներու Մէջ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

ՌՈՒՏՈՒՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ (ՀԱՄԱՆ Ժողովրդական ճակարակ)

Նոյեմբեր 12-16, 1985

HERITAGE GALLERY
718 North La Cienega Blvd., Los Angeles

Յակեալ մամլամտութիւններու համար դիմել՝
EDITIONS
EREBOUNI
(213) 465 6168
5825 Sunset Blvd., *203